

בארה של תורה

פשמ עיון ודרש בפרשת השבוע ופניני השקפה לקח ומוסר / נכתב ונערך ע"י הרב ראובן גולן

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

כתובת המערכת:

רחובות - ההנהגה 56/5

טל' - 08-9744220

דוא"ל להערות וקבלת

העלון מדי שבוע:

rg5740@gmail.com

גליון 248 טבת תשע"ח

העלון מוקדש לזכר שלמה בן מרים מעודה ז"ל ע"י בתו וחתנו מרגלית ויאיר שלומי הי"ד

פרשת וארא

אל תזלזלו ברמב"ם הקטנים!

"ויקח עמרם את יוכבד ודודתו לאשה ותלד לו את אהרן ואת משה" (ו, כ)

בספר דרש משה להגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל העיר מדוע לא הזכיר בכתוב את שם הוריו של משה רבינו עד לאחר שנצטוו להיות הגואל.

וביאר שרצה הכתוב ללמדנו יסוד חשוב ונעלה בחינוך הבנים, שאף אם זכה האב לבן שמוחו מבריק וכישרונותיו ברוכים, ואפילו אם כה גדול הוא עד שנתמלא הבית אורו בלידתו, לא ישתבח ויתגאה בו ולא יסמוך על כך שכשרונותיו יובילוהו להיות גדול בתורה אף ללא שישקוד כראוי על חינוכו. כי אדרבה יש לחוש שבשל כישרונותיו היחודיים יפתהו היצר לפרוש מהתורה ומבית המדרש ולהתעסק בעניני העולם הזה, שכן "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו", ומי שכוחו גדול להתעלות בתורה יצרו גדול ורוב יותר משל שאר בני אדם. ולכן צריך להשיג עליו ביותר וללמדו ולהדריכו בדרך הישרה, לא פחות ואולי אף יותר מילד רגיל. ומפני כן עמרם ויוכבד לא התגאו בבנם למרות שכבר מלידתו הבחין שאינו ילד רגיל. ורק לאחר שהתעלה עד שנתמנה להיות מנהיג בישראל נשתבחו בו, ולכן דוקא כאן הזכיר הכתוב את שמם.

ב. ואכן המציאות מוכיחה שכשרון אינו בהכרח מתכון להצלחה. וכמובא ב"מאחורי הפרגוד" (עמ' 215) בשם מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל שאמר לאחד ממקורביו, "השנה היו אצלי בשיעור בישיבה קטנה בעלי כישרונות, ואם אתה שואל האם לדור תהיה תועלת מהם? התשובה היא שמסתמא לא, מפני שכשהם ממשיכים לישיבה גדולה, יש מלחמה ותחרות וכל אחד מטפס גבוה יותר ויותר עד שרואה שחברו גובר עליו, ואז הוא נשבר והדור מפסיד אותו!".

ג. מאידך גיסא יש שנוטים לזלזל במי שאינו בעל כשרון, אך ברמב"ם כתוב שזו טעות... מי מהקוראים שינסה לחפש מקור לכך לא ימצא זאת במרחבי כתבי הרמב"ם אלא דוקא בסיפור חייו [נמובא במדרש תלפיות וסדר הדורות]. רבי מיימון, מי שלמים היה אביו של הרמב"ם, לא רצה לישא אשה. באחד הלילות הופיע בחלמו אדם שצוה עליו לישא לאשה את בתו של קצב פלוני שהיה דר בעיר הסמוכה לעירו קורדובה. בתחילה סירב רבי מיימון להתייחס לחלום, אך לאחר ששב וחלם כן כמה וכמה פעמים, הבין שיש דברים בגו, והלך לאותה עיר, ושם מצא את הקצב ונשא את בתו לאשה.

האשה הרתה, ובשעת הלידה נפטרה, ובנה הנולד נקרא בשם משה. משה זה גדל והיה קשה הבנה מאד, ומוחו היה חלש כל כך עד שלא הצליח לתפוס ולהבין מאומה ממה שלמד, ולכן לא היה לו חשק לשבת וללמוד. אביו רבי מיימון היה מכהו ומייסרו כדי שילמד, אך הדבר לא הועיל, עד שהתייאש ממנו וקרא לו "בן הקצב", כלומר שיצא כמו הסבא שלו שהיה עם הארץ. ולבסוף אף גירש אותו מן הבית. משה הלך לבית המדרש ובכה על מר גורלו ודלתו כשרונותיו, עד שגדרם. כשהתערך הבחין לפתע שמן השמים פתחו בפניו את מעיינות החכמה, והחל להבין ולקלוט בשכלו דברים עמוקים וחריפים. הוא לא חזר לבית אביו, אלא ברח לישיבתו של רבי יוסף בן מיגאש, ושקד שם על תלמודו עד שנהפך לתלמיד חכם עצום.

כששב סוף סוף אל קורדובה, לא הלך לבית אביו, אלא המתין עד שבת, ובה דרש בבית הכנסת הגדול שבעיר. דרשתו היתה חוצבת להבות ודבריו היו כה עמוקים עד שרק התלמידי חכמים שבקהל הצליחו להביןם. אביו רבי מיימון שגילה לפתע שהדובר הרם הזה לא אחר מאשר בנו משה, עמד ונשקו על ראשו, והודה לה' על הבן החכם שהעניק לו.

יש סיפורים רבים על הרמב"ם, אך דומני שבסיפור זה יש מסר חשוב ורב עבורנו. מרן החזון איש הרי אמר שכל ילד יהודי הוא "ספק גדול הדור". כמה רמב"מים קטנים יושבים להם בתלמודי התורה ובישיבות, ויש כאלה שכבר חוצצים את גורלם ואומרים שמהם לא יצא כלום.

לצערנו התפיסה המקובלת היום היא לאמוד תלמידים לפי ברק וכישרון. זה מצוי בשוק הקבלה לישיבות קטנות וגדולות, וגם בשוק השידוכים. אך כאמור מבחן התוצאה מוכיח שכשרון הוא לא בהכרח המתכון הנמצח להצלחה. יש כאלה שהיו כוכבים גדולים בישיבה, אך גם כוכבים נופלים, ופתאום אדם מאבד את החשק והרצון ללמוד ומוצא לו עיסוקים שונים ומשונים. ומאידך יש כאלה שבישיבה לא היו מהבולטים, ואינם בעלי כישרונות גדולים, ודוקא הם צמחו ופרחו ונהפכו לתלמידי חכמים. דמותו של הרמב"ם צריכה לשמש לנו כדוגמא וסמל לכך שאין לזלזל בתלמידים חלשים. גם אם הם אינם נוצצים ומבריקים כמו בעלי הכישרון, בודאי יש בהם נקודות של אור בדמות התמדה ושקידה ורצון להצליח, ואולי יבוא יום ומאחד מהם יצא הרמב"ם הבא... ד. מרן הגרא"ל שטיינמן אמר פעם, שבכל ביתה יש תלמידים כישרוניים בינוניים וחלשים. את העולם הזה מקבל המורה על ידי התלמידים הכישרוניים שמרוויים אותו נחת, את העולם הבא הוא מקבל בזכות החלשים שמוסר את נפשו ומתאמץ ללמדם, ואת המשכורת מקבל עבור התלמידים הבינוניים...

הרב ויינברג אמר לאלוף השחמט ההמום "הקב"ה לקח את אצבעותיי וכיוון אותן על לוח השחמט כדי שאנצח אותך"

"הם המדברים אל פרעה מלך מצרים וגו', הוא משה ואהרן" (ו, כז)

רש"י פירש "הוא משה ואהרן- הם בשליחותם ובצדקתם מתחילה ועד סוף". ולכאורה אך למותר הוא, כי בודאי שצדיקים כמותם יתמידו בשליחות שנצטוו עליה מאת ה' ויבצעו אותה ביראה וצדקות ומדוע הוצרך הכתוב להעיד על כך. ונראה בביאור הענין [נמצאתי כיסוד הדברים במשכיל לדוד לרבי דוד פארוו. וכן בפניני דעת לראש ישיבת טלז-קליבלנד רבי אליהו מאיר בלוך], שגם האיש היותר הגדול, שבואו לפעול מטרה או שליחות מסויימת, הגם שכונתו המרכזית והעיקרית היא לשם שמים, הרי שהיות ואדם הוא לא ימלט שלא תתערב במחשבתו איזו טובת הנאה עצמית. ובפרט כשרואה שמעשיו מצליחים ומתפרסמים, שאז רגשי הכבוד נמסכים בנפשו, והמחשבה הטהורה שהיתה מנת חלקו מתחילה, מפנה חלק ממקומה למחשבות של גאווה, עד שחול וקודש משמשים אצלו בעירבוביא. ומכיון שזוהו טבע האדם, העיד הכתוב "הוא משה ואהרן- הם בשליחותם ובצדקתם מתחילה ועד סוף", שכמו שמתחילה היתה כל כונתם של משה ואהרן בשליחות זו לשם שמים, כך במשך כל השליחות כששמם התפרסם ונודע בארץ מצרים ובכל העולם, לא זחה דעתם ולא נתגאו, ושום שמץ של מחשבת כבוד או טובת הנאה אישית לא מצאה מקום בלבם. ויתכן שהיה זה תנאי הצלחת שליחותם, כי אם ח"ו היתה מתערבת בלבם מחשבה של טובת הנאה לא היה עולה בידם להביא חירות וגאולה לישראל. אולם היות ושליחותם היתה מווקקת ונקיה מכל רצון ומחשבה של פניה ונגיעה אישית, ליוותה את דרכם סייעתא דשמיא עצומה אשר פתחה בפניהם את כל השערים. והן הן הדברים בכל איש מישראל שחיותו בכל כוחו להשיג מטרה רוחנית, ויתאמץ שלא לערב איזה אינטרס או נגיעה עצמית בדבר, שמן השמים יסייעו לו לממש את שאיפותיו הטהורות, ובודאי יצליח.

ב. מול הכותל המערבי שוכנת ישיבת "אש התורה", שאותה הקים הגאון רבי נח ויינברג זצ"ל. מדי פעם נוהגים אנשי הישיבה לרדת לרחבת הכותל ולחפש בחורים שניתן לקרובם לתורה. פעם אחת ירד לשם הרב ויינברג והבחין בבחור עדין ובעל מידות טובות. הוא הזמינו לביתו ושוחח עמו על יהדות, ואף הלך עמו להיכל הישיבה. המראה הנהדר של הבחורים השוקדים על תלמודם עשה

שרה בת ניסים שלום ע"ה
אליהו בן רוזה סוזאנה ז"ל
רונית בת ולנטין ע"ה ע"י גב' אשקרי תח'

זכריה בן זהרה ויחיא עיוני ז"ל
חנה בת ידידה אהרון ע"ה
חסיבה בת עישה ע"ה ע"י גנטי

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאוה בת תאגיה ע"ה
אהרן בן יהיא ז"ל ♦ רחל בת סאלחה ע"ה
צביה בת סרה ע"ה

רושם עז בלבד, והוא נענה להצעת הרב להישאר בישיבה. לאחר שבועיים שבהם התקדם והתעלה, הגיע הבחור לראש הישיבה כדי להיפרד ממנו. הרב שאל לסיבת הפרידה, והבחור סיפר שהוא נחשב כאחד הגאונים והמומחים בארץ למשחק השחמט, וכעת מתקיימת בארצות הברית אליפות העולם בשחמט, והוא טס לשם כדי להתמודד על התואר הנכסף.

הרב ויינברג הבין שאם הבחור יעזוב את הישיבה הוא לא יחזור אליה יותר, וחבל היה לו להפסיד בחור מוכשר כמותו. הוא התפלל לה' שיתן בפיו תשובה שתשפיע עליו להישאר בישיבה ולא לנסוע לתחרות השחמט באמריקה.

לפתע עלה במוחו רעיון מבריק. הוא פנה לבחור ואמר, "בוא נעשה עסק, אנחנו נשחק יחד שחמט, אם אתה תנצח אותי, אתן לך כפרס את כל הוצאות הטיסה לאמריקה, אך אם אני אנצח אותך תתן לי תקיעת כף שאתה נשאר בישיבה". הבחור הופתע לשמע הדברים, אך הסכים. ניש להודיש שהרב ויינברג לא היה בקי בשחמט, ולא ידע אלא כמה כללים בסיסיים בלבד, ובודאי שלא היה ברמתו של הבחור גאון השחמט. הם התיישבו משני צידי לוח השחמט והחלו לשחק, ולמרבית הפלא ראש הישיבה ניצח את אלוף השחמט בתוך זמן קצר! ולאחר תקיעת הכף שנתן לא היתה לו ברירה אלא להישאר בישיבה. והוא אכן נשאר, ועלה במעלות התורה עד שצמח והפך לתלמיד חכם.

לאחר שנים שאל התלמיד הנ"ל את הרב ויינברג, "כשהסכמתי לשחק עם הרב הייתי בטוח שאנצח וכך אקבל את הוצאות הטיסה. אך כיצד הרב העז לשחק איתי? והרי מעודו לא שיחק בשחמט ואינו בקי במהלכי המשחק, ומה עלה בדעתו באותה שעה?". הרב השיב לו תשובה שהיא יסוד עצום בעבודת ה'- "הסיבה שהימרתני והייתי מוכן לשחק עמך היא כי רציתי בכל נפשי שתמשיך להתעלות בישיבה, ולא היתה בלבי שום מחשבה אחרת או אינטרס אישי, וכשהייתי דבק במטרה רוחנית ורוצה להשיגה בכל לבו ללא כוונה וזה הקב"ה מסייע בידו להשיג את המטרה הנכספת שלא בדרך הטבע, ופתאום הוא מגלה כוחות חדשים ועצומים שלא היו לו, והם עומדים לרשותו כדי שיגיע אל המטרה. אני רציתי בכל מאד, והקב"ה לקח את אצבעותיי וכיוון אותן על לוח השחמט כדי שאנצח אותך".

הגאון רבי יצחק זילברשטיין העיד ("קול ברמה" גליון 320 עמ' 35) שאמר את יסוד הדברים הללו בפני כמה מגדולי ישראל והם הסכימו ואמרו שהדברים נכונים מאד, ושכל יהודי שתהיה לו כוונה טהורה להשיג מטרה רוחנית כזו או אחרת, ולא יתערב בכך שום רצון אחר, השי"ת יסייע בידו למעלה מדרך הטבע.

בני ישראל מדעתו ורצונו הטוב. עוד הקשה מהו שנאמר בהגדה של פסח "ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים", וכי מניין שלא היינו נגאלים באופן אחר. ותיירץ, שאילו היה פרעה מוציא את ישראל ממצרים הטוב, אזי היינו משועבדים ומחוייבים להכיר לו טובה לעולמים, ואם כן אף שלא היינו עבדיו בפועל היינו כפופים לו לדורי דורות כדי שלא להיות כפויי טובה, וזו איננה חירות מוחלטת. ורק על ידי שפרעה התנגד נחרצות לשחרר את ישראל והם יצאו משם על אפו וחמתו ביד חזקה ובורזע נטויה, אין לנו כיום שום חובת הכרת הטוב כלפיו וחירותנו גמורה ומוחלטת, ואין לנו להודות ולהכיר טובה כי אם להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו. נהוה שאמרו "ואילו לא הוציא הקב"ה וכו' משועבדים היינו לפרעה במצרים", כי אף שפרעה ומצרים שבאותו הדור כבר מתו ועברו מן העולם, מכל מקום כל מלכי מצרים נקראים בשם פרעה, והיינו מחוייבים בכל דור ודור להכיר טובה למנהיגי מצרים ולאומה המצרית, אילמלא שהוציאנו ה' משם ביד חזקה.

ב. ומכאן נלמד עד היכן מגיע גודל חיוב הכרת הטוב. כי לכאורה הלא תימנה היא, מדוע אם היה פרעה משחרר ממצרים היה מוטל על ישראל להכיר לו טובה לאחר הסבל הרב והשעבוד המר שגור עליהם. ועל כרחך שהכרת הטוב אינה מתקוות לנזכר הרעות שעשה לך אותו אדם, ואף שבודאי יקבל עונש על הרעה, אין זה סותר את חובת הכרת הטוב כלפיו בעבור הטובה שפעל.

דוגמא נפלאה ליסוד חשוב זה מצינו במעשה נורא המובא בספר מעילו של שמואל (עמ' קסד) אודות הצדיק הירושלמי רבי אריה לוי זצ"ל. כבר בהיותו בן שש עשרה הוא נמנה על בחיירי ישיבת סלוצק, ושלט בכל סדר נשים בעל פה, גמרא רש"י ותוספות. משם פנה ללמוד בישיבת קמניץ שבראשה עמד הגאון רבי ברוך בער בעל הברכת שמואל. הרב קירב וחביב את הבחור החדש שהיה בו שילוב של תורה ויראה ומידות טובות, וקבע עמו לימוד בחברותא במסכת עירובין ובשלחן ערוך אבן העזר. היתה זו זכות שמעטים זכו בה.

כעבור שנה הופתע ר' ברוך בער כשתלמידו החביב בא כדי להיפרד ממנו, כשפניו מועדות לישיבת ולחזו"ן המעטירה. הרב הביע את מורת רוחו ולא הסתיר את הקפדתו הרבה. לימים סיפר ר' אריה כי יודע הוא בבירור שקפידתו של רבו עשתה רושם, ותלה בה כמה מאורעות ומקרים רעים שאירעו לו. אולם הצעד שעשה היה מוכרח וחיוני באשר בעל האכסניה שבה התגורר ראה את התמדתו בתורה ושמע על כשרונותיו ועל היותו חברתא של ראש הישיבה, ועקב כך דחק בו להקדיש מעט מזמנו ל"הרחיב אופקים" וללמוד שפות זרות וספרות ומדעים, והיה מפתחו בפיתויים שונים, ור' אריה חשש פן יצליח הלה במזימתו ולכן החליט לעזוב במהירות את העיר ולעבור לישיבה אחרת. שומעיו לקחו של ר' אריה שאלוהו מדוע לא גילה זאת לרבו וכך היה מציל עצמו מהקפידה שבה הויקה לו. אך ר' אריה השיב תשובה מדהימה, "לא הייתי יכול לעשות זאת, שכן היה גורם הדבר לקפידתו של רבי על בעל האכסניה, ואני שאכלתי מפתו ונהניתי ממנו כיצד אוכל להשיב לו רעה תחת טובה?...".

צא וראו עד כמה העדיף אותו צדיק לשתוק ולקבל את קפידת רבו שממנה סבל שנים רבות, ובלבד שלא להיות כפוי טובה למי שהטיב עמו, אף שרצה להחטיאו ולקלקלו שכידוע גרוע הוא יותר מן ההורגו! וקל וחומר כמה גדולה היא חובת הכרת הטוב לכל אלו שמטיבים עמנו בכל עת ורצוים רק בטובתנו.

ר' אריה לוי העדיף לסבול כל חייו מקפידת ר' ברוך בער ובלבד שלא להיות כפוי טובה

ויחזק לב פרעה ולא שלח את בני ישראל" (ט, לה)

בספר מעשי ה' לרבי אליעזר אשכנזי (מעשה מצרים פכ"ד) הקשה מדוע חיזק ה' את לב פרעה עד שיצאו ישראל נגד רצונו, ולא פעל אצל פרעה שישחרר את

עלוני "בארה של תורה" יוצאים לאור!

בחסדי ה' התחלנו במלאכה הגדולה של הוצאת הספר לאור. ובסייעתא דשמיא הקוראים הנאמנים נרתמו ותרמו פרשות לעילוי נשמת יקיריהם. ועדיין נותרו פרשות שאפשר לזכות בהקדשתן. עלות הקדשת פרשה היא 850 ש"ח בלבד ואפשר לשלם בתשלומים. זכות הדפסת ספר חידושי תורה גדולה ועצומה, וכדברי מרן הגר"ח קניבסקי שהיא סגולה נשגבה לישועה, בבחינת "ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת", וכן תיקון לעילוי נשמת והנצחת הנפטרים. ניתן להנציח ולהקדיש את הספר כולו/חומש/ או פרשה להצלחה ורפואה, ולעילוי נשמה. שמות התורמים יופיעו בהקדשה מפוארת. ואפשר להקדיש פרשה המתאימה ליום פקידת השנה של הנפטר, ובאותו שבוע ילמדו בחידושים שהוקדשו לעילוי נשמתו. המעוניינים להשתתף בזכות הדפסת הספר יפנו בטל' 050-4122172 או במייל rg5740@gmail.com

בנין הבית עדיין ממתין לכם!

בניית בית מקדש מעט של מוסדות "דרכי תורה" רחובות בעיצומה, ואפשר לזכות בנדבת הריצוף (90,000 ש"ח), התאורה (60,000 ש"ח), המיזוג (40,000 ש"ח), מטר (8000 ש"ח), אמה על אמה (4000 ש"ח). לבנה (1000 ש"ח). וכן הקדשת והנצחת הבנין או בית המדרש או חדר לימודים [אפשרי בתשלומים]. המקום ישמש כמגדל-אור של הפצת תורה ועשיית חסד והעמדת מורי הוראה בישראל. טל' לפרטים 08-9452903 או 054-2637798

"קו החיזוקים" - להפוך רקה חולפת לרקה נצחית!

בחסדי ה' מאות מאזינים כבר הצטרפו לקו החיזוקים שנפתח לפני כחודש וחצי. בקו משודר מדי יום סיפור מרתק עם מסר קצר וקולע (רק 2-3 דקות בממוצע) מאת הרב ראובן גולן. בבית, ברכב, בעבודה, בתור בבנק ובדואר, תוכלו להאזין לתוכן עשירי בשלל נושאים: אמונה ובטחון, כוחות הנפש, התמודדויות בנסיגות החיים, זוגיות ושלוש בית, חינוך ובין אדם לחברו ועוד. השידור נשלח כשיחת טלפון לטל' הנייה או הנייד. להצטרפות חייגו 050-4122172. לאחר ההצטרפות ניתן לחייג לקו שמספרו 03-3089610 בכל שעות היום, להקיש 1, ולהאזין לפינה היומית. השימוש בקו בחינם. להפסקת השירות הקישו 6.

מאגר שיחות ושיעורי הרב ראובן גולן

בעמדות ובאתר קול הלשון, או בטל' 03-6171001 [הקש 1-1-48-1-1, או *8, אמור את שם המרצה והקש 1-1].

זכריה בן משה והנה כהן ז"ל ♦ ימנה בת סעדה אלפסי ע"ה ♦
נעמי קינה בת נאדריה קישכאנס ע"ה ♦ יעקב אהרון בן אפרים וייס ז"ל ♦
עזריאל בן דוד לוי ז"ל ♦ יעקב שמחה בן פרל חנה מקלס ז"ל ♦

פאול בן חוה ע"י לביא
יחיא בן יוסף גטקה ז"ל
ששון בן עליזה ז"ל ע"י גב' בנימין תח'

ישראל בן מאיר דב ע"י וינבך
מרים בת יששכר כוכבי ע"ה
ישי בן תמר ושמואל רחמים ז"ל

יחיאל בן ימימה ושלום חזי ז"ל
שמחה בת מסעודה ע"ה ע"י שמיילה
מתילדה מזל בת רבקה ע"ה ע"י כץ